

Enligt sändlista

Beslut om bildande av naturreservatet Eriksö i Södertälje kommun
(3 bilagor)

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Naturreservatet Eriksö
Kommun	Södertälje
Församling	Mörkö
Fastighet	Eriksö 3:1
Lägesbeskrivning	Reservatet omfattar Eriksö ca 30 km söder om Södertälje. Ekonomiska kartan 098 60, 098 61, 098 70, 098 71
Area	ca 583 ha
därav landarea	ca 285 ha
Markägare	AssiDomän AB
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen

Grund för beslutet

Allmän beskrivning

Eriksö i Södertälje kommun är ett exempel på ett kustnära område med väl bibehållet, småskaligt äldre odlingslandskap. Området har för regionen typiskt sprickdalslandskap, där höjdstråk med hållmarker och barrskogar omväxlar med jordbruksmark. Framträdande för Eriksö är den rika förekomsten av ek.

Odlingslandskapet är mycket småskaligt. Merparten av åkermarken, även svårbrukade skiften, har undgått nedläggning och brukas alltjämt. Naturbetesmarker finns spridda över ön. Särskilt havsstrandängarna har höga naturvärden. Ekar finns bland annat i ekhagmarker och i anslutning till övrig jordbruksmark. Ekarna är i många fall flerhundraåriga och har höga naturvärden.

På Eriksös norra och södra delar överväger äldre, till stor del naturskogsartad, barrskog. Skogarna på öns mellersta del har varit föremål för skogsbruk under senare tid och domineras av yngre skog med framför allt gran och lövträd. I all skogsmark är inslaget av hållmarksimpediment med hållmarkstallskog relativt stort.

Av vattenområdena har Boviken betydelse som yngelplats för gös.

Bakgrund och motiv till skydd

Eriksös odlingslandskap med dess småskaliga åkermarker, havsstrandängar och ekhagar är från naturvårdssynpunkt skyddsvärt och har därtill stort skönhetsvärde och värde som kulturmiljö. Områdets ädellövskogar och vissa andra skogsområden har mycket höga naturvärden. Eriksös växt- och djurliv är skyddsvärt. Områdets värde för det rörliga friluftslivet bör tillvaratas.

Eriksö ingår i ett område som är av riksintresse för naturvård och friluftsliv enligt 2 kap 6 § NRL naturresurslagen. Vidare ingår Eriksö i ett kustområde som i sin helhet är av riksintresse enligt 3 kap 2 § naturresurslagen. Området finns upptaget i Länsstyrelsens naturvårdsprogram och Naturvårdsverkets bevarandeplan för odlingslandskapet.

Området har sådana naturvärden att det bör avsättas som naturreservat. Ett naturreservat med den aktuella innebörden tillgodoser väl samtliga berörda riksintressen. Förslaget till naturreservat är enligt Länsstyrelsens bedömning väl förenligt med Södertälje kommuns översiktsplan.

Ett förslag till naturreservat har under 1990 varit på remiss. Ett förändrat förslag har 1997 åter sänts på remiss till berörda sakägare, vilka inte erinrat mot att ett naturreservat inrättas i området.

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822) förklarar Länsstyrelsen det område som markerats på bifogad karta (bilaga 1) som naturreservat.

Naturreservatets namn skall vara *Eriksö*.

Ändamålet med naturreservatet skall vara att bevara och vårda ett kustnära odlings- och skogslandskap med dess stora natur-, kultur och skönhetsvärden samt värdefulla växt- och djurliv.

Av särskild vikt är att nuvarande odlingslandskap med strandängar, hagmarker och småskaligt jordbruk kan bibehållas. I skogsmarken skall särskilt ädellövskogen och vissa andra värdefulla skogsbiotoper säkerställas. Områdets landskapsbild skall värnas. Områdets kvaliteter för det rörliga friluftslivet samt som undervisnings- och exkursionslokal skall tillvaratas. Områdets naturvärden skall prioriteras före friluftslivet.

Reservatsföreskrifter

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar Länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen och 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter skall gälla inom naturreservatet.

A. Föreskrifter med stöd av 8 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det förbjudet att

1. på land eller i vatten bedriva täkt, schaktning, fyllning eller liknande ingrepp som väsentligen kan ändra områdets topografi eller dräneringsförhållanden. För muddring krävs länsstyrelsens tillstånd,
2. anordna upplag, avfallstipp eller liknande annat än tillfälligt upplag för jord- och skogsbrukets behov eller för reservatets skötsel,
3. inom skötselområdena 1, 2A, 3, 7, 8, 13, 21, 24 och 26 (se bifogad skötselplan, bilaga 2) avverka levande eller döda träd eller utföra andra skogliga åtgärder. Föreskriften skall inte utgöra hinder för naturvårdsåtgärder enligt bifogad skötselplan som utförs i naturvårdsförvaltarens regi,
4. inom skötselområdena 2, 2B, 6, 9, 11, 12, 18, 22, 23 och 25 (se bifogad skötselplan, bilaga 2) avverka eller utföra andra skogliga åtgärder utöver skötselåtgärder som anges i bifogad skötselplan,
5. kalka, gödsla eller använda kemiska bekämpningsmedel utanför brukad åkermark och tomtmark angiven i bifogad skötselplan,
6. skogsplantera betesmarker eller åkermarker,
7. odla energiskog,

8. inplantera för området främmande växt- eller djurart,
9. sätta upp stängsel med undantag för betesstängsel eller stängsel runt tomtplats,
10. bedriva fiskodling,
11. anlägga golfbana, campingplats eller småbåtshamn,
12. fiska i Boviken under tiden 1 april - 31 juli.

Utan Länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att

13. uppföra byggnad, brygga, mast eller annan anläggning,
14. dra fram ledningar i luft, mark eller vatten,
15. anlägga väg, stig, rastplats eller parkeringsplats eller belägga grusväg med asfalt eller liknande,
16. sätta upp skylt, plakat, affisch eller liknande anordning.

Föreskrifterna ovan skall inte hindra att de åtgärder som anges i bifogad skötselplan utförs och inte heller normal användning och skötsel av tomtplats.

B. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

För att tillgodose ändamålet med naturreservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till marken tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas:

1. utmärkning av reservatets gränser samt uppsättning av reservatsskyltar och övriga upplysningsskyltar,
2. avverkning, röjning, gallring samt markbearbetning enligt vad som närmare anges i bifogad skötselplan. Avverkat virke inom skötselområdena 1, 2A, 3, 7, 8, 13, 21, 24 och 26 i bifogad skötselplan får tillgodogöras av naturvårdsförvaltaren för användning i reservatets skötsel,
3. slätter och betesdrift enligt bifogad skötselplan,

4. anläggande av parkeringsplats, utmärkning av stig, anordnande av stängselgenomgångar samt utplacering av torrdass och sopstall enligt bifogad skötselplan.

C. Föreskrifter med stöd av 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det förbjudet att

1. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, hacka, spränga, rista, måla eller dylikt,
2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller buskar samt att skada vegetationen i övrigt genom att gräva upp ris, örter, gräs, mossor eller lavar,
3. störa djurlivet (t.ex. genom att klättra i boträd eller fånga eller döda däggdjur, fåglar, kräl- och groddjur),
4. medföra hund, katt eller annat husdjur som inte är kopplat,
5. för längre tid än två dygn i följd förankra båt vid samma plats,
6. för längre tid än två dygn i följd tälta på samma plats,
7. fiska i Boviken under tiden 1 april - 31 juli,

D. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen

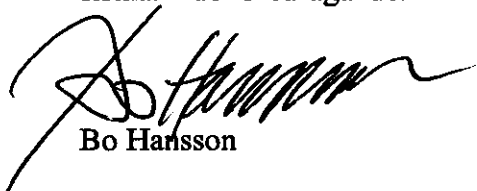
1. Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om naturvårdsförvaltningen genom att fastställa bifogad skötselplan (bilaga 2).
2. Naturvårdsförvaltare skall vara Länsstyrelsen.

Föreskrifterna träder i kraft tre veckor efter den dag författningen utkom från trycket i länets författningssamling.

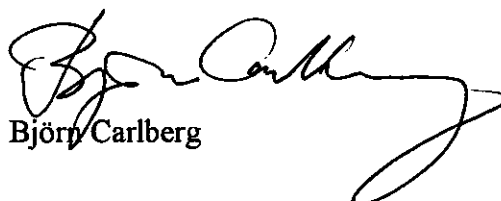
Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 3.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit länsöverdirektör Bo Hansson, beslutande, miljödirektör Björn Risinger, länsarkitekt Eva Gyllensvärd, länsantikvarie Jan-Bertil Schnell, lantbruksdirektör Olle Engdahl, länsassessor Fredrik Denecke samt miljöhandläggare Björn Carlberg, den sistnämnde föredragande.

Bo Hansson

Björn Carlberg

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
3. Hur man överklagar

LÄNSSTYRELSEN I
STOCKHOLMS LÄN

Miljöenheten
Björn Carlberg

BESLUT

Datum

23.2.1998

Beteckning

1851-1997-19093

0181-02-004

Sändlista

Bilaga 1
Beslutskarta
naturreservatet Eriksö

Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 1851-1991-1449

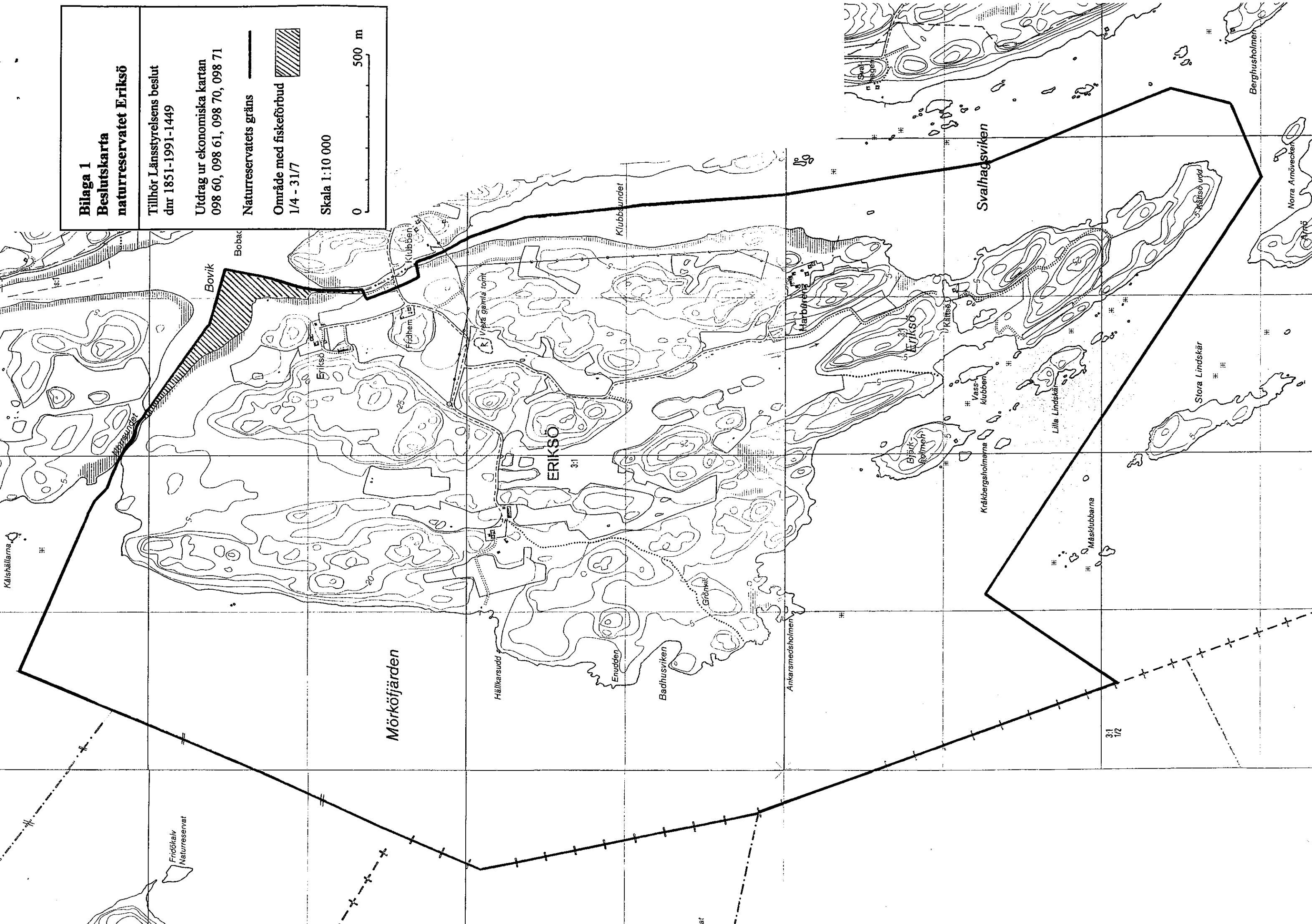
Utdrag ur ekonomiska kartan
098 60, 098 61, 098 70, 098 71

Naturreservatets gräns

Område med fiskeförbud
1/4 - 31/7

Skala 1:10 000

0 500 m

Frdökalv
Naturreservat

Bovik

Bobac

Eriksö

Mörköfjärden

Hällkarsudd

Enudden

Badhusviken

Grönvik

R. Väst gamla tomt

Fråhem udde

Klubben

Klubbsundet

Ankarsmedsholmen

Harbovet

Björk-
ölmeholmen

Kräkbergsholmarna

Svalhagsviken

Vass-
klubben

Lilla Lindskär

Måsklubbarna

Stora Lindskär

Kättsö udde

Norra Armöveckan

Berghusholmen

Källhällarna

3:1
1/2

3:1

Smultronklöver. Teckning: Mattias Jansson

Naturreservatet Eriksö

Södertälje kommun

Reservatsbeslut
Skötselplan

23 februari 1998

Skötselplan för naturreservatet Eriksö

Södertälje kommun

Inledning

Denna skötselplan har tagits fram inför bildandet av naturreservatet Eriksö. Planen är fastställd genom Länsstyrelsens beslut den 23 februari 1998. Skötselplanen innehåller två delar, en allmän beskrivning över området samt en plandel, där mål och åtgärder för områdets skötsel anges. Skötselplanens mål gäller i princip tills vidare. En översyn av skötselplanen bör göras om tio år för att bedöma behovet av en revidering av åtgärdsdelen.

Skötselplanen har tagits fram av Länsstyrelsen. Planen baseras på ett tidigare förslag till skötselplan utarbetat av Björn Möllersten samt annat källmaterial enligt källförteckningen.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
I. ALLMÄN BESKRIVNING.....	1
1. Administrativa data	2
2. Grund för beslutet samt föreskrifter	2
3. Beskrivning av området.....	2
II PLANDEL	5
1. Övergripande mål för skötseln.....	5
2. Disposition och skötsel av mark och vatten	5
3. Rekreation och friluftsliv	13
4. Information, gränsmarkering	14
5. Naturvårdsförvaltning och tillsyn.....	14
6. Dokumentation och uppföljning.....	15
7. Naturvårdsförvaltningens ekonomi	15
8. Källförteckning.....	15

Bilagor

Karta 1	Skötselkarta (indelning i skötselområden)
Karta 2	Friluftsanordningar

I. ALLMÄN BESKRIVNING

1. Administrativa data

(Se även reservatsbeslutets sida 1)

Kartor: Ekonomiska kartan 098 60, 098 61, 098 70 och 098 71

Area: ca 583 hektar varav landarea ca 285 hektar

Landarean fördelar sig på följande naturtyper, hektar:

Havsstrandäng	10
Hagmark, övervägande öppen	27
Barrskog	74
Blandskog	31
Lövskog, triviallövs+lovsumpskog	28
Lövskog, ädellöv	14
Hällmarker, hällmarkstallskog	47
Åkermark	51
<u>Övrig mark</u>	<u>4</u>
Totalt	285

Produktiv skogsmark som helt undantagits från skogsbruk genom beslutet, hektar:

Barrskog	35
Blandskog	8
Lövskog, triviallövs	3
<u>Lövskog, ädellöv</u>	<u>14</u>
Totalt	60

2. Grund för beslutet samt föreskrifter

Grunden för beslutet samt föreskrifter för naturreservatet återfinns i Länsstyrelsens reservatsbeslut, fattat den 23 februari 1998.

3. Beskrivning av området

3.1 Naturförhållanden

Eriksö i Södertälje kommun är ett exempel på ett kustnära område med väl bibehållet, småskaligt äldre odlingslandskap. Området har för regionen typiskt sprickdalslandskap, där hällmarker och barrskogar omväxlar med jordbruksmark i landskapets lägre delar. Framträdande för Eriksö är den rika förekomsten av ek i odlingslandskapet.

3.1.1 Topografi och geologi

Eriksö utgörs av ett sprickdalslandskap, typiskt för denna del av Södermanlandskusten. Höjdskillnaderna mellan bergsryggarna och dalgångarnas lågpartier är relativt stora och hållmarkerna har ofta branta sidor. Högsta punkten når 44 meter över havet och ligger på öns norra del. Jordarterna är typiska, med morän kring hållmarkerna, hårt svallad i högre lägen. Leror vidtar i dalgångarna. Stränderna är i väster omväxlande steniga och klippiga, medan finsediment dominerar stränderna i norr och öster. Berggrunden utgörs av gnejs, förutom ett litet parti med hyperit längst ute på öns södra udde.

3.1.2 Odlingslandskapet

Eriksös odlingslandskap präglas på grund av de naturgivna förutsättningarna av småskalighet. Speciellt för Eriksö är att åkermarken till stor del bibehållits in i nutid. Även mycket smala och svårbrukade åkrar brukas alltjämt. Endast små skiften har lagts ner och övergått till betesmark.

Naturbetesmarkerna har förhållandevis stor omfattning. Särskilt havsstrandängarna har höga naturvärden, med växtarter såsom kustarun, blåsklöver och klapperstarr. Naturvärden finns också knutna till torra och friska hagmarker. Värdefulla ekhagar finns som inslag i vissa hagmarker. Ekar finns också i anslutning till åkermark, i skogsbryn och på åkerholmar. Många av områdets betesmarker ligger i anslutning till impediment, som i flera fall utnyttjas som naturliga hägnader.

3.1.3 Skogsmarken

Äldre, till del naturskogsartad barrskog med risrikt fältskikt överväger i de norra och södra delarna av Eriksö. Skogen har i dessa områden lämnats utan skogliga åtgärder under relativt lång tid. På öns mellersta delar har skogsbruk bedrivits under senare år, och här domineras skogsmarken av yngre skog med gran och olika lövträd under kvarlämnade frötallar. Hållmarksimpediment med hållmarkstallskog har relativt stor utbredning och förekommer jämnt spritt över ön.

Ädellövsbogen på Eriksö domineras av ofta grov ek. Lönn, ask och i något fall lind växer inblandat i ekbestånden. Ädellövsbogen förekommer mestadels i form av dungar på eller intill åker- och betesmarker, men den finns också som sammanhängande stråk nedanför några av bergryggarna. Flera av ädellövpartierna betas. Nästan alla bestånd där ek dominerar eller växer inblandat, sammanfaller med äldre tiders ängsbackar.

Klibbalskog på fuktig mark, ofta med graninblandning, är den vanligaste typen av triviallövsskog.

Skogarna på Eriksö är artfattiga vad gäller kärleväxtfloran. Undantag utgör dock några smärre ekskogpartier, belägna i svackor, och en mindre klibbalskog längst ute på öns södra udde.

3.1.4 Vattenområdena

Av vattenområdena har Boviken betydelse som yngelplats för gös.

3.2 Kulturhistoriska förhållanden

Eriksö saknar förhistoriska lämningar såsom gravfält i närheten av gårdarnas bebyggelselägen. Det kan därför antas att gårdarna har tillkommit under historisk tid, troligen under medeltid.

På 1500-talet var Eriksö knutet till Hörningsholm och ägdes av greve Svante Sture. 1657 fördes Eriksö tillsammans med Fifång över till Tullgarn i samband med ett arvsskifte. Eriksö övergick sedan i statlig ägo när kronan år 1773 köpte Tullgarns gårds jordegendomar. Under 1700- och 1800-talen fanns som mest fyra arrendegårdar på Eriksö. Tre av dessa finns kvar idag medan gården Vreta nu endast finns kvar som husgrund. Dessutom fanns två torp, och efterhand tillkom några backstugor.

Markanvändningen följer det typiska mönstret för 1700- och 1800-talen. Ängsmarken utgjorde det viktigaste ägoslaget på Eriksö vid 1700-talets slut. Ängarna täckte tillsammans med de så kallade ängsbackarna ca 110 hektar, vilket motsvarar omkring 40 procent av Eriksös yta. Ängsbackarna låg på relativt mager mark och var till skillnad från ängarna obeskattade. Båda ägoslagen har använts på ungefär samma sätt, dvs. för slätter. Åkermarken upptog vid denna tid endast ca 5 procent av öns totala areal.

Vid 1800-talets slut var praktiskt taget all ängsmark försvunnen genom uppodling eller överföring till betesmark och betad skog. Av ängsbackarna hade två tredjedelar övergått till betad skogs- och hagmark.

Hagmarkernas trädvegetation under 1700- och 1800-talen skilde sig inte nämnvärt från utmarkens betade skogar. Det allra mesta av de gamla hagarna är idag skogsmark. Dagens naturbetesmarker har istället sitt ursprung i åker, äng och ängsbacke. Endast ett par mindre partier har kontinuerligt använts för hagmarksbete sedan 1700-talet.

Åkermarken omfattade 53 hektar år 1897 och hade därmed ökat sin areal mer än fyra gånger jämfört med läget år 1773. Från sekelskiftet och fram till idag har åkerarealen varit i stort sett oförändrad.

3.3 Nuvarande markanvändning

Jordbruksmarken är uppdelade på tre arrenden och omfattar sammanlagt 81 hektar. 48 hektar därav utgör åker och 33 hektar betesmark. Den odlade arealen utmärks av småbrutenhet. Harburen är det enda heltidsjordbruket i dag, medan Eriksö drivs som deltidjordbruk. Gullberga saknar f.n. arrendator. Skogsbruk bedrivs för närvarande av fastighetsägaren. Kunglig dispositionsrätt gäller för jakträtten i området.

3.4 Byggnader och anläggningar

Inom reservatet finns byggnader i anslutning till de tre gårdarna Eriksö, Harburen och Gullberga samt fritidshusen Fridhem och Kättsö.

3.5 Upplåtelser och arrenden

För närvarande finns jordbruksarrenden, upplåtelser av fritidshus samt upplåtelser av fiskerätt. En båtklubb disponerar mark utanför reservatet, men har 14 svajplatser inom reservatet. Kunglig dispositionsrätt gäller för jakten i området (10a § jaktlagen).

3.6 Tillgänglighet

Reservatet nås med bil eller sjövägen med båt. Allmänna kommunikationer saknas.

3.7 Slitage- och störningskänslighet

Områdets vegetation bedöms generellt inte vara känslig för slitage. Hällmarkernas lavvegetation skadas lätt, men risken för skador bedöms som liten. I området finns vissa år störningskänsligt djurliv.

II PLANDEL

1. Övergripande mål för skötseln

Målet för reservatets skötsel är att bevara och vårda ett kustnära odlings- och skogslandskap och därigenom bevara de natur- och kulturmiljövärden som är knutna till hävdade markslag och till kustnära barr- och lövskogar. Området skall kunna användas för rekreation av det rörliga friluftslivet enligt allemansrätten. Naturvårdens intresse är emellertid överordnat det rörliga friluftslivet i den mån intressena inte kan förenas.

2. Disposition och skötsel av mark och vatten

2.1 Mål för skötseln av mark och vatten

Detaljanvisningar för vissa av naturreservatets skötselområden återfinns i avsnitt 2.4. Här nedan redogörs för de generella riktlinjer som skall gälla för skötseln.

Målen med skötseln av reservatet är följande:

- Skötseln av det nuvarande odlingslandskapet skall i stor utsträckning grundas på den odlingshistoriska markanvändningen genom åkerbruk och naturvårdsinriktad betesdrift.
- Hävdgynnade naturtyper, växt- och djurarter i odlingslandskapet skall genom skötseln av området ges möjlighet att leva kvar och om möjligt öka sin förekomst.

- Kulturhistoriska spår och lämningar skall synas som en del i den historiska markanvändningen.
- Inom skogsmarken är vissa skötselområden med höga skogliga naturvärden helt avsatta för naturvård. Dessa områden skall lämnas för fri utveckling eller skötas helt på naturvårdens villkor.
- Inom andra delar av skogsmarken sker skogsbruk enligt skogsvårdslagens bestämmelser och riktlinjer i denna skötselplan.
- Förutsättningar för växter och djur som är knutna till äldre naturskogar och ädellövskogar/äldre ädellövträd i skogsmarkerna skall vara goda.

2.2 Riktlinjer för skötsel av jordbruksmarken

2.2.1 Naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av betesmarker

Naturvårdsinriktad betesdrift i hagmarker och på strandängar skall företrädesvis ske med nötkreatur, men kan även ske med får. Vid bete med häst får inte markskador eller gnagskador på träd uppstå. Om åkermark används som betesvall finns inget hinder för hästbete där.

Normalår bör betespåsläppet ske första veckan i maj. Betesdriften bör fortgå fram till månadsskiftet oktober-november. Ett tillräckligt antal betesdjur är en förutsättning för att nå målet med skötseln av betesmarkerna. Om betetrycket är för lågt försvinner många av de hävdgynnade arterna. Istället ökar då förekomsten av trivialare arter, bland annat lövsly (klibbal, björk, sälg), nypon och bladvass - arter som trivs när hävden minskar. Betetrycket skall vara sådant att grässvålen på öppen mark är väl avbetad efter betessäsongens slut. Fjölårsgräs skall inte stå kvar och ansamlas som förna annat än i liten omfattning.

I några av de hagmarker som ingår i reservatet har restaurerande avverkningar och röjningar ägt rum. Fortsatta insatser skall ske i samtliga betesfällor. Det är viktigt med årlig underhållsröjning för att hålla tillbaka uppkommande lövsly som djuren inte äter.

Initialt kan betesputsning komma att krävas som restaureringsmetod i betesmarken varit alltför svag under senare tid. Det gäller särskilt fuktiga och våta marker. Betesputsningen bör ske i augusti.

Avverkningar och röjningar i odlingslandskapet skall ske utan användande av kemiska bekämpningsmedel. Markskador skall undvikas i samband med arbetsföretagen. Normalt skall avverkningsrester bortföras från betesmarkerna.

Som alternativ till betesdrift kan de naturliga gräsmarkerna skötas genom naturvårdsinriktat slåtterbruk. Slåttern skall då utföras mellan 15 juli och 15 augusti med skärande eller klippande redskap. Höet skall bärgas. Efterbete är önskvärt.

2.2.2 Åkerbruk

Åkrarna skall brukas som åkermark (eller ligga som träda i växtodlingsföljd), alternativt betas.

Öppna diken får inte läggas igen. Dikesunderhåll bör ske med mindre skopa. Dikesmassor skall brukas ner i den hävdade jorden eller jämnas ut på angränsande skogsmark.

Spridning av konstgödsel, stallgödsel och bekämpningsmedel skall ske på så sätt att det inte hamnar i åkerrennar, i hagmarker eller i öppna diken. Randmiljöer i anslutning till åkermark bör skötas genom röjning, bete eller slåtter.

Åkerholmar, stenmurar, odlingsrösen med flera så kallade landskapselement är skyddade som biotopskydd (19a § naturvårdsförordningen) och får inte avlägsnas eller skadas.

2.3 Riktlinjer för skötsel av skogsmarken

Inom vissa delar av skogsmarken och skogklädda betesmarker skall naturvården ha företräde och skogsbruk är här förbjudet (skötselområdena 1, 2A, 3, 7, 8, 13, 21, 24 och 26).

Inom övriga delar av skogsmarken inom naturreservatet är skogsbruk tillåtet (skötselområdena 4, 5, 10, 14, 16, 17, 19 och 20). För skogsbruket gäller skogsvårdslagens bestämmelser om bland annat naturvårdshänsyn. I övrigt bör följande riktlinjer iakttas:

- Särskild hänsyn bör tas till ädellövträd, i synnerhet äldre sådana. Ädellövträd bör bland annat lämnas i anslutning till åker- och betesmarker. Döda ädellövträd och död ädellövved sparas som hänsyn vid skogliga åtgärder.
- Brynvegetation i form av lövträd (särskilt äldre) och vissa buskar bör sparas vid skogliga åtgärder intill åker- och betesmarker.
- Åtgärder inom skötselområde 4 och 5 undviks under perioden 1.2 - 15.8 om störningskänslig fauna finns i området.
- Skogliga åtgärder undviks på hällmarksimpediment.

2.4 Behandling av skötselområden

För områdesindelning, se skötselkarta (karta 1).

Skötselområde 1

Beskrivning I huvudsak äldre naturskogsartad barrskog med inslag av triviallöv och ädellöv, det senare framför allt i områdets norra del. Impediment med hållmarkstallskog. Spår från senare skogliga åtgärder saknas till största delen i området.

Mål Naturskog med inslag av ädellövskog.

Skötsel Området lämnas för fri utveckling. Undantag gäller för naturvårdande punktinsatser för faunavård och gynnande av ädellövskog/ädellövträd. Alla åtgärder sker i naturvårdsförvaltarens regi. Skogsbruk är förbjudet i området.

Skötselområde 2

Beskrivning Naturbetesmark, i huvudsak öppen. Delar av den öppna marken är strandäng, delar utgörs av kultiverad betesmark, tidigare åker.

Mål Öppen naturbetesmark och strandäng.

Skötsel Naturvårdsinriktad betesdrift.

Skötselområde 2A

Beskrivning Ekhagmark med gamla ekar samt vissa andra träd. Utglesning av trädskiktet har skett för ett par år sedan.

Mål Ekhagmark med inslag av andra träd.

Skötsel Viss fortsatt utglesning av trädskiktet, bland annat kan vissa triviallövträd tas bort. All avverkning/röjning i området sker i naturvårdsförvaltarens regi. Naturvårdsinriktad betesdrift.

Skötselområde 2B

Beskrivning Torr naturbetesmark på en kulle med glest stående barrträd, lövträd och enbuskar.

Mål Naturbetesmark med glest träd- och buskskikt.

Skötsel Naturvårdsinriktad betesdrift. Röjning av buskar och sly vid behov.

Skötselområde 3

Beskrivning Två delområden med ekbevuxna backar omgivna av planterad granskog.

Mål Backar med ekskog.

Skötsel Avveckling av inträngande gran och triviallöv. Friställning av grövre ekindivider. I övrigt ingen åtgärd. Alla åtgärder sker i naturvårdsförvaltarens regi. Skogsbruk är förbjudet i området.

Skötselområde 4

- Beskrivning** Planterad granskog på tidigare ängsmark. Beståndet planterades ca 1955. Inslag av lövträd.
- Mål** Skogsmark.
- Skötsel** Skogsbruk enligt riktlinjer. Hänsyn tas till ädellövträd vid skogliga åtgärder. Inga skogliga åtgärder under perioden 1.2 - 15.8 vid risk för störning av faunan.

Skötselområde 5

- Beskrivning** Yngre barrblandskog med inslag av lövträd samt hållmarksimpediment.
- Mål** Skogsmark.
- Skötsel** Skogsbruk enligt riktlinjer. Inga skogliga åtgärder under perioden 1.2 - 15.8 vid risk för störning av faunan.

Skötselområde 6

- Beskrivning** Hagmark där främst tall men även ek och andra lövträd växer i bergbundna partier. Stråk med öppen betesmark finns på f.d. åker. Ett långsmalt parti i norr ingår f.n. inte i betesfällan.
- Mål** Öppen och trädbärande hagmark.
- Skötsel** Beståndet glesas ut något, varvid ek gynnas. Äldre ekar friställs. Norra delen av området stängslas in. Naturvårdsinriktad betesdrift.

Skötselområde 7

- Beskrivning** F.d. ängsbacke, nu ekskog bestående av främst äldre ekar.
- Mål** Ekbacke med grov ek och ett glest, oregelbundet buskskikt. Hålls tills vidare obetad.
- Skötsel** Initialt frihugning av ekarnas kronor. Successiv röjning av in-trängande barrträd och pionjärlövträd. Alla åtgärder sker i naturvårdsförvaltarens regi. Skogsbruk är förbjudet i området.

Skötselområde 8

- Beskrivning** Ekhage med relativt välutvecklade ekar. Mot Klubbsundet fuktäng och strandäng.
- Mål** Ekhage och öppen betesmark med strandäng och fuktäng.
- Skötsel** Viss utglesning av ekarna i syfte att erhålla ett något öppnare bestånd. Röjning bland igenväxningsvegetation såsom enbuskar och ung tall. All avverkning/röjning i området sker i naturvårdsförvaltarens regi. Betesputsning för att minska älggräsförekomst på fuktängen. Naturvårdsinriktad betesdrift.

Skötselområde 9

- Beskrivning** Öppen naturbetesmark bestående av strandäng längs Klubbsundet samt frisk naturbetesmark mellan skogen och strandängen.
- Mål** Öppen hagmark och strandäng.
- Skötsel** Längs skogskanten viss utglesning av brynet genom gallring av framför allt gran. Naturvårdsinriktad betesdrift.

Skötselområde 10

- Beskrivning** Yngre barrblandskog samt hållmarksimpediment.
- Mål** Skogsmark.
- Skötsel** Skogsbruk enligt riktlinjer.

Skötselområde 11

- Beskrivning** Betad f.d. åker med partier av naturbetesmark i anslutning till hållmarksimpediment. På backarna växer bl.a. tall, ek och en. I nordväst står några grova ekar. Längst i söder finns en fågata, som dock f.n. inte ingår i fällan. I väster strandäng som ingår i samma fälla genom en fågata längs åkern.
- Mål** Betesmark med grupper av bl.a. tall, ek och en samt strandäng.
- Skötsel** Trädgrupperna glesas ut, bland annat så att vidkroniga individer kan utvecklas. Ek gynnas. Fågatan i söder stängslas in. På strandängen röjning av alkott. Naturvårdsinriktad betesdrift.

Skötselområde 12

- Beskrivning** Torr till frisk hagmark samt hållmarker. Bevuxen av främst tall och ek i anslutning till hållmarkerna. En, slån och nypon förekommer.
- Mål** Hagmark med gruppvis växande träd och inslag av buskar.
- Skötsel** Utglesning i trädsiktet genom att framför allt yngre individer tas ner. Viss röjning av en och nypon. Ev. bör stängslet flyttas fram till vägen. Naturvårdsinriktad betesdrift.

Skötselområde 13

- Beskrivning** Tre mindre åkerholmar med trädsikt av asp, björk och ek. En av ekarna är mycket grov men döende.
- Mål** Åkerholmar med lövskog med bl.a. ek.
- Skötsel** Ekar röjs fram. Ev. kan den västra, större åkerholmen betas tillsammans med skötselområde 12 genom en anslutande fågata vid vägen. Alla åtgärder i området utförs i naturvårdsförvaltarens regi.

Skötselområde 14

- Beskrivning** Delvis bergbunden skogsmark, bevuxen med gran, asp, björk och ek av 10-30 års ålder samt tallöverståndare. Hällmarksimpediment.
- Mål** Skogsmark.
- Skötsel** Skogsbruk enligt riktlinjer.

Skötselområde 15

- Beskrivning** Åkerholme med fornminnesområde (Vreta gamla tomt).
- Mål** Åkerholme med enstaka träd och buskar.
- Skötsel** Røjning av inträngande buskar och träd.

Skötselområde 16

- Beskrivning** Yngre grandominerad skog på frisk mark. Överståndare av tall. Hällmarksimpediment. Östra delen av området ingår i betesfålla tillsammans med område 9.
- Mål** Skogsmark.
- Skötsel** Skogsbruk enligt riktlinjer. Fortsatt bete i östra delen.

Skötselområde 17

- Beskrivning** En f.d. ängsbacke, nu dominerad av tall. Ställvis finns stort inslag av yngre lövträd, bl.a. björk och ek. I nordväst och söder växer några äldre ekar, av vilka de i söder börjar bli trängda av uppväxande tallar.
- Mål** Skogsmark
- Skötsel** Skogsbruk enligt riktlinjer. Framhuggning av de grova ekarna.

Skötselområde 18

- Beskrivning** Betesmark på främst f.d. åker. Strandäng. Små avsnitt av torr/frisk naturbetesmark i anslutning till bergbundna kullar och impediment. På kullarna finns rikligt med träd och buskar, bland annat tall och björk samt enstaka ekar och granar. I nordost finns en fågata, som röjts för några år sedan. I området finns en torpgrund.
- Mål** Betesmark med inslag av träd- och buskbärande hagmark samt öppen strandäng.
- Skötsel** Utglesning av trädsiktet i kanterna på trädbevuxna holmar. Områden med grässvål prioriteras. Viss røjning av buskar. Husgrunden hålls fri från buskar. Putsning av älggräs på fuktäng. Naturvårdsinriktad betesdrift.

Skötselområde 19

- Beskrivning** Yngre skog, delvis barrskog, delvis lövskog. Inslag av hållmarksimpediment. Större delen ingår i betesfälla tillsammans med område 18 och 22.
- Mål** Skogsmark.
- Skötsel** Skogsbruk enligt riktlinjer. Fortsatt betesdrift.

Skötselområde 20

- Beskrivning** Olikåldrig blandskog dominerad av tall, asp, björk och ek samt hållmarksimpediment.
- Mål** Skogsmark.
- Skötsel** Skogsbruk enligt riktlinjer.

Skötselområde 21

- Beskrivning** Lövskog i kantzoner mot åkermark och på åkerholmar. Ek, delvis grov, är vanlig. Inslag av hållmarksimpediment.
- Mål** Lövskog och brynvegetation, där ekar, i synnerhet äldre, gynnas.
- Skötsel** Gallring och röjning för att friställa ekar och avveckla ev. inkommande barrträd. Periodisk föryngring av buskar. Alla åtgärder utförs i naturvårdsförvaltarens regi.

Skötselområde 22

- Beskrivning** Hagmark, fuktäng och strandäng mellan hållmarksimpediment. I delar av området finns grov ek. I anslutning till impedimenten finns gran, tall och björk.
- Mål** Betad hagmark, fuktäng och strandäng. I anslutning till impedimenten trädbärande hagmark.
- Skötsel** Ek, vidkroniga granar och äldre triviallövträd gynnas genom utglesning av trädsiktet i anslutning till impedimenten. Betesputsning av fuktängar för att bli av med älggräs. Naturvårdsinriktad betesdrift.

Skötselområde 23

- Beskrivning** Nyrestaurerad ekdominerad hagmark med relativt tätt trädsikt på delvis bergbunden mark. Strandäng.
- Mål** Ekdominerad hagmark samt öppen strandäng.
- Skötsel** Ekdominerade partier gallras ytterligare för att på sikt få ett bestånd med vidkroniga ekar. På strandängen röjs alskott. Naturvårdsinriktat bete.

Skötselområde 24

- Beskrivning** Två mindre öar med ca 130-årig tallskog på torr mark med inslag av gran. Hällmarker.
- Mål** Naturskog.
- Skötsel** Fri utveckling. I området är alla skogliga åtgärder förbjudna.

Skötselområde 25

- Beskrivning** Öppen till halvöppen mark som tidvis betas. Den strandnära delen i väster är våt och bevuxen med bladvass. I sydost finns en mindre strandäng. På den delvis bergbundna marken innanför strandområdena växer en och brynvegetation med olika lövträd och lövbuskar.
- Mål** Ett öppet till halvöppet område med gles buskvegetation som tidvis betas.
- Skötsel** Naturvårdsinriktad betesdrift. Røjning av buskar.

Skötselområde 26

- Beskrivning** Talldominerad ca 100-årig barrskog på frisk mark med inslag av gran och lövträd. Döda träd och lågor förekommer rikligt. Främst längs stränderna finns smärre partier med klíbbal på fuktig mark. Insprängt i barrskogen finns åkrar och skarpt markerade bergsryggar med hällmarksimpediment.
- Mål** Naturskog.
- Skötsel** Fri utveckling. Alla skogliga åtgärder är förbjudna. Røjning av kantzoner runt åkrar samt körvägar kan ske utan hinder av detta.

3. Rekreation och friluftsliv

Se karta över friluftsanordningar (karta 2).

3.1 Mål för rekreation och friluftsliv

Det övergripande målet i fråga om reservatets nyttjande för rekreation och friluftsliv skall vara att bevara reservatet som ett område för ej anläggningsbundet friluftsliv. Naturreservatet är tillgängligt för besökande allmänhet enligt allemansrätten.

3.2 Riktlinjer och åtgärder**3.2.1 Parkeringsplats**

En ny parkeringsplats för högst 20 bilar får anläggas vid behov i jämnhöjd med den befintliga bilparkeringen strax väster om bron mellan Eriksö och Mörkö. Den nya parkeringsplatsen skall ligga omedelbart norr om den väg som utgör fortsättningen på bron.

3.2.2 Markerad strövstig

För att kanalisera besökande allmänhet kan en markerad stig anläggas. Genom detta undviks bland annat gårdsområdet vid Gullberga samtidigt som möjligheten ges för vandring i en slinga runt södra delen av ön (se karta över friluftsanordningar). Stigen får till större delen följa kanterna av skogen och inom betesmark. På några ställen måste stängselgenomgångar ordnas.

3.2.3 Stängselgenomgångar

Stängselgenomgångar får anordnas för att allmänheten skall kunna passera betesstängsel. Genom detta kan också risken för skador på stängsel och grindar undvikas.

3.2.4 Renhållning

Något behov av sopställ eller torrdass bedöms för närvarande inte finnas. Om behov uppstår får naturvårdsförvaltaren sätta upp sopställ och torrdass i anslutning till parkeringsplatsen.

4. Information, gränsmarkering

Informationsskyltar skall framställas enligt Naturvårdsverkets anvisningar och sättas upp vid parkeringsplatsen och eventuellt på andra platser vid behov. Skyltarna skall innehålla information om områdets natur och reservatets bestämmelser.

Naturresevatets gränser skall markeras enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar.

5. Naturvårdsförvaltning och tillsyn

Länsstyrelsen är naturvårdsförvaltare för naturresevatet. Detta innebär ett övergripande ansvar för att den skötsel utförs som krävs för att resevatets syfte skall uppnås.

Till största delen utförs skötseln inom ramen för pågående jordbruk. Naturvårdsförvaltaren kan svara för särskilda åtgärder enligt denna skötselplan, till exempel restaureringar av betesmarker. Det praktiska utförandet utförs då normalt genom uppdragstagare eller entreprenör. När det gäller skogsmarken har naturvårdsförvaltaren ansvar för eventuella åtgärder i de områden där skogsbruk är förbjudet.

Vid naturvårdsförvaltningen skall samråd fortlöpande ske med markägare och berörda arrendatorer.

Tillsyn inom naturresevatet utförs av Länsstyrelsen eller av särskilt utsedd tillsynsman.

6. Dokumentation och uppföljning

Effekterna av utförda åtgärder skall följas upp för att man ska kunna se om målsättningen med reservatskötseln uppnås. Uppföljningen skall också ligga till grund för kostnadsuppföljning, ändringar i skötseln och revidering av skötselplanen.

6.1 Årlig dokumentation

Varje år skall utförd skötsel/hävd dokumenteras enligt följande:

- datum för betespåsläpp och installning av betesdjur samt förändringar under betessäsongen
- antal betesdjur och djurslag/ras
- eventuell betesputs som utförts
- övriga naturvårdande skötsel- och restaureringsinsatser

Uppdragstagare, entreprenör eller djurhållare ansvarar för den årliga dokumentationen. Blanketter för redovisning finns framtagna av Länsstyrelsen.

6.2 Noggrann metodisk uppföljning

Vegetationen i naturbetesmarker skall följas upp med art/areaanalyser var 5:e år. Metodik och protokoll följer metodiken i Naturvårdsverkets bok "Äldre fodermarker".

6.3 Övriga undersökningar

Ytterligare undersökning och dokumentation av områdets naturförhållanden bör om möjligt komma till stånd. Bland undersökningar som kan bli aktuella kan nämnas inventeringar av epifytisk lavflora samt insekter knutna till ek.

7. Naturvårdsförvaltningens ekonomi

7.1 Finansiering av naturvårdsförvaltningen

För betesdrift på naturbetesmarker samt skötsel av kulturhistoriska värden i landskapet kan brukarna erhålla EU-miljöstöd.

Övriga naturvårdsåtgärder såsom restaurering, gränsmarkering, tillsyn, information m.m. finansieras genom Naturvårdsverkets anslag för vård av naturvårdsobjekt.

7.2 Kostnader för naturvårdsförvaltningen

Kostnaderna för naturvårdsförvaltningen hänför sig till bland annat information, tillsyn, restaurering, vägunderhåll, eventuell p-plats. Närmare utredning om kostnaderna görs vid planering av åtgärderna.

8. Källförteckning

Drakenberg, B. 1978. Eriksös ekskogar - vegetation och mark under trehundra år. Svensk botanisk tidskrift 2:1978. Stockholm.

Collinder, P. m.fl. 1994. Naturen i Stockholms län. En utflyktsguide. Ekologi-gruppen, Stockholm.

Ekstam, U. och Forshed, N. 1996. Äldre fodermarker. Naturvårdsverket, Stockholm.

Johansson, O. m.fl. 1986. Havssträndängar. Naturvårdsverket/Liber, Stockholm.

Länsstyrelsen i Stockholms län 1983. Naturvårdsprogram för Stockholms län.

Länsstyrelsen i Stockholms län 1993. Odlingsbygd i Stockholms län.

Länsstyrelsen i Stockholms län 1996. Naturkatalog för Stockholms län (remissutgåva).

Länsstyrelsen i Stockholms län 1997. Våtmarksinventering i Stockholms län.

Naturvårdsverket 1997. Sveriges finaste odlingslandskap. Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Rapport 4815. Stockholm.

Södertälje kommun. Ädellövskogsinventering, registerutdrag (opubl.).

Södertälje kommun. Ängs- och hagmarkinventering, registerutdrag (opubl.).

Karta 1
Skötselkarta
Naturreservatet Eriksö

Skötselområde

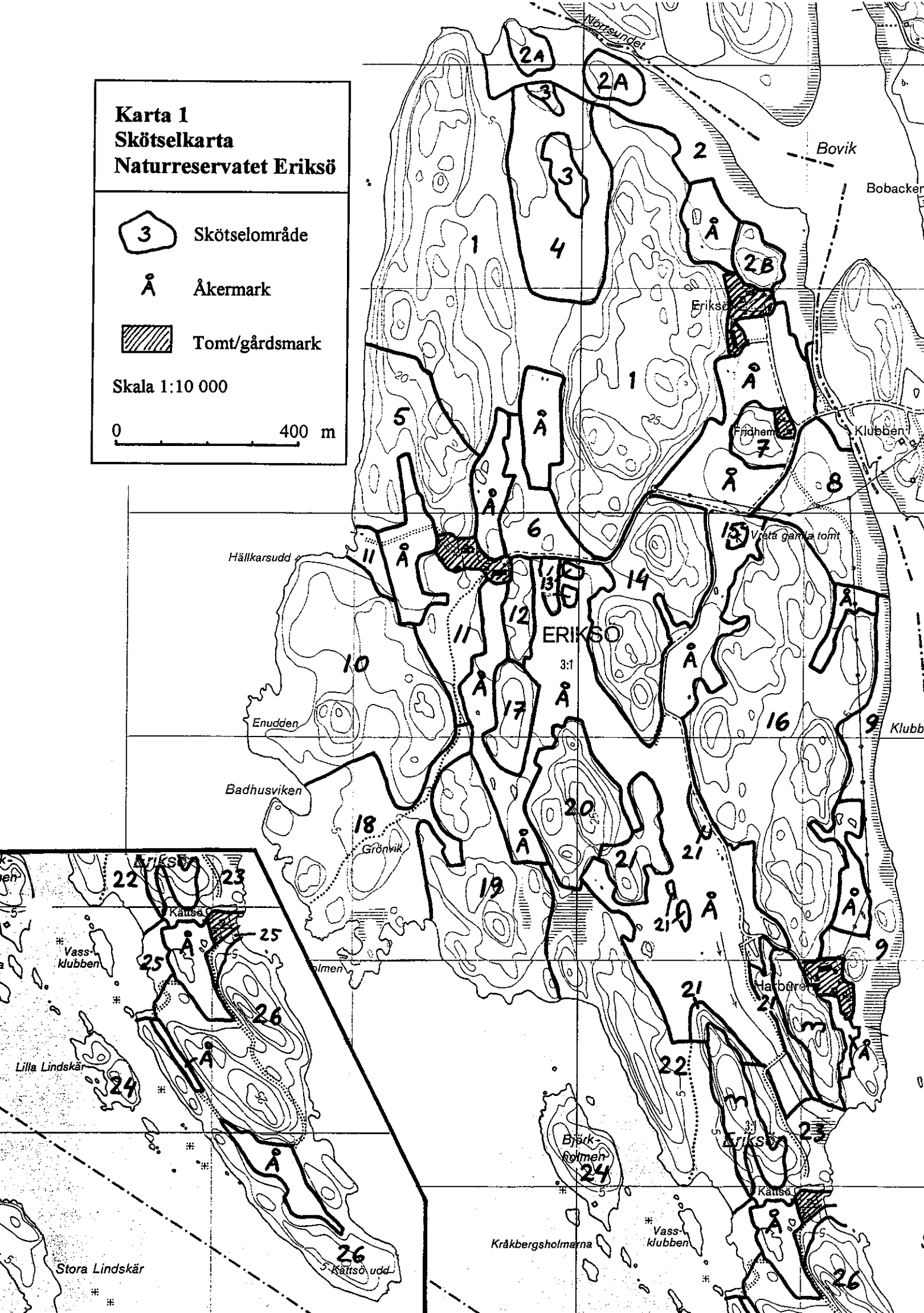
Åkermark

Tomt/gårdsmark

Skala 1:10 000

0 400 m

Karta 2
Friluftsanordningar
Naturreservatet Eriksö

 Planerad strövstig

 P-plats

 Informationstavla

 Sopställ/torrpass

Skala 1:10 000

0 400 m

